

De Effecten van de Inzet van Praktijkprojecten op de Doorstroming mbo-hbo: De Casus Bouwkunde

Cees Terlouw

Hans de Vries

Lectoraat Instroommanagement en aansluiting

Carien van Horne

Saxion Bureau Corporate Informatie Management

Aanleiding en Probleemstelling

Het probleem is dat in Saxion de doorstroming van mbo-bouw naar hbo-bouwkunde in de jaren 2005 – 2007 of gelijk bleef of tot 20% afnam, en er tegelijkertijd na één hbo-jaar soms ook een behoorlijk percentage uitviel (HBO-Raad, 2012). De hogeschool Utrecht werd met hetzelfde probleem geconfronteerd. In het studiejaar 2008 / 2009 hebben de Hogeschool Utrecht en Saxion Hogeschool als interventie het DINK-project opgezet – DINK staat voor Doorstromen IN de Keten – waarin op elkaar aansluitende competentieprofielen van mbo en het hbo en daarbij aansluitende ICT-tools werden ontwikkeld, en de interactie tussen mbo- en hbo-studenten werd gestimuleerd middels praktijkprojecten met als *tussendoel* de perceptie op de studieloopbaan positief te beïnvloeden en als *uiteindelijk doel* een grotere doorstroom van mbo-bouw naar hbo-bouwkunde. De *probleemstelling* is of het tussentijdse en uiteindelijke doel met het DINK-project wordt bereikt.

Als *theoretisch kader* wordt voor de interventie uitgegaan van het algemene praktijktheoretische kader van Terlouw (2009; 2011) en de aansluitingstheorie van Van Asselt (2007). Voor de studieloopbaanperceptie werd uitgegaan van het determinantenmodel van Kemper, Van Hoof, Visser & de Jong (2007) (zie volgende bladzijde).

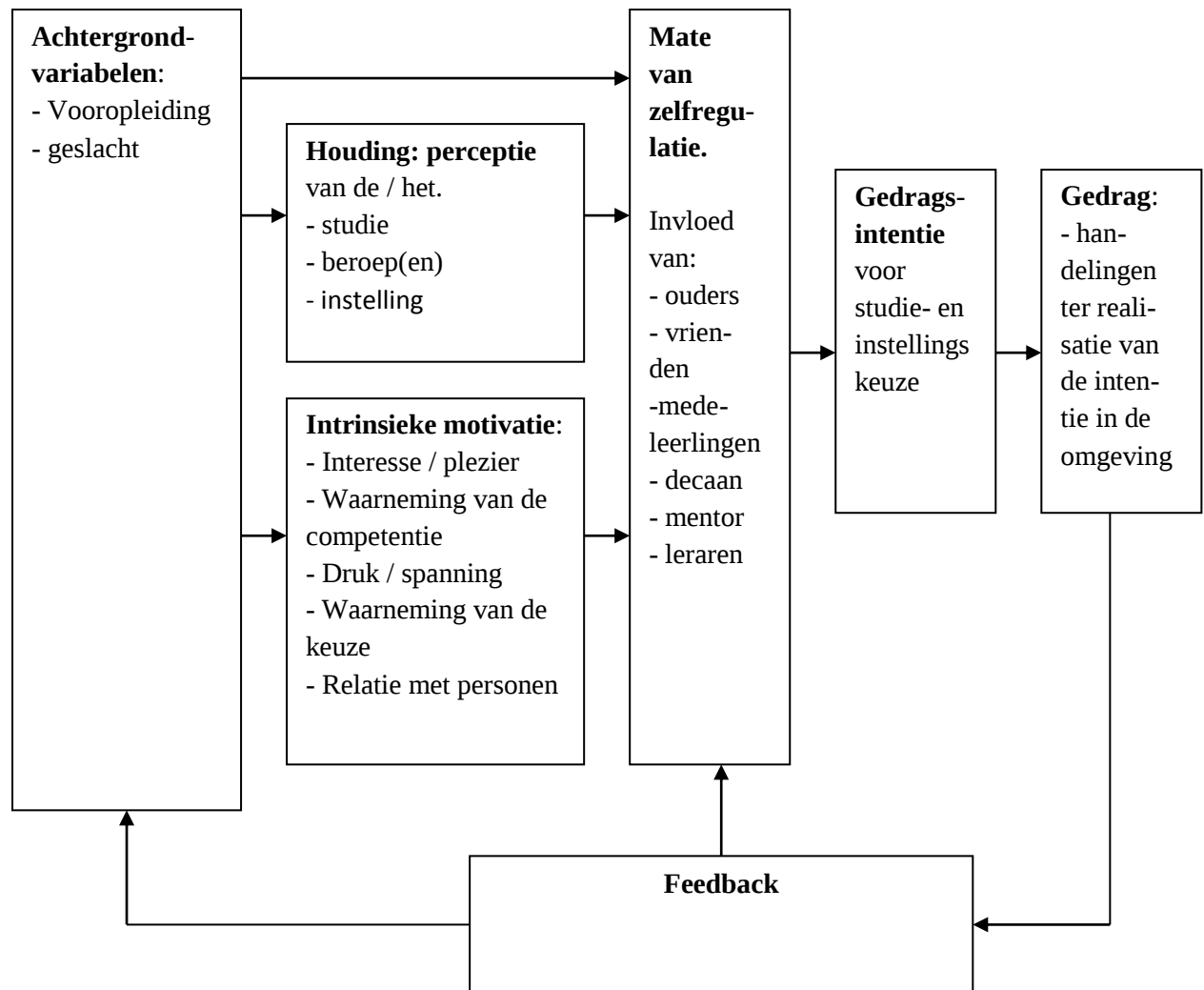
De op basis van dit model geformuleerde *hoofdvragen* zijn:

1. Leidt een DINK-arrangement tot een naar het oordeel van de deelnemende Mbo-studenten positieve studieloopbaanperceptie t.b.v. de studiekeuze voor Hbo (bouwkunde)?
2. Wat zijn de kwalitatieve implementatie-ervaringen van de deelnemende en afhakende Mbo-studenten en hun docenten van een DINK-arrangement in termen van vak inhouden, pedagogisch-didactische aanpak, leeromgeving, en gewekte verwachtingen?
3. In welke mate stromen de studenten die deelnemen aan het DINK-project door naar het hbo?

Methode

Deelnemers

De deelname betrof twee DINK-groepen: doorstroom Mbo – Hbo Bouwkunde van de Hogeschool Utrecht (n=49 mbo4-studenten) en Saxion Hogeschool (n=20 mbo4-studenten) en hun docenten (Utrecht: 12; Saxion: 6).

Figuur 1. Model voor studieloopbaanprocessen bij studiekeuze

Meetinstrumenten

1. Studieloopbaanperceptie. De vertakte, online vragenlijst bestond uit vragen over achtergrondvariabelen en afhankelijke variabelen als (a) houding t.a.v. de studie, het beroep, en de instelling; (b) intrinsieke motivatie (Deci & Ryan, 1985); (c) mate van zelfsturing, (d) gedragsintentie, en (e) gedrag.

2. Implementatie-ervaringen. Het semi-gestructureerde groepsinterview betrof variabelen als vakinhoudelijk aansluiting, pedagogisch-didactische aansluiting, aansluiting van leeromgeving, en de verwachtingen t.a.v. het hbo.
3. Doorstromingsgegevens. De database van de twee opleidingen.

Interventies

Het mbo-hbo doorstroomprogramma voor de doorstroming van Mbo-Bouw naar Hbo-Bouwkunde bestond uit het volgende arrangement van interventies:

- een doorgaande studielijn bouw(kunde) van mbo naar hbo;
- het afstemmen van de competentieniveaus tussen mbo en hbo;
- praktijkprojecten waarin mbo-studenten samenwerken met hbo-studenten op basis van een match van competentieprofielen tussen student en praktijkproject; en
- ICT-tools voor de matching van de competentieprofielen van mbo en hbo aan de vereiste competenties voor een praktijkproject.

Het arrangement 'Utrecht' wordt gekarakteriseerd met 'onderdompelen in het hbo', Saxion met 'proeven van het hbo'.

Onderzoeksopect en procedure van data verzamelen

Het volgende quasi-experimentele onderzoeksdesign 'pretest –posttest repeated-treatment' werd gebruikt:

O_{1a} X_1 O_{2a} O_{1b} X_1 O_{3a} O_{2b}
 O_{1a} X_2 O_{2a} O_{1b} X_2 O_{3a} O_{2b}

Waarbij:

O_{1a} , O_{2a} , en O_{3a} de eerste, tweede en derde afname zijn van de online vragenlijst studieloopbaanperceptie;

O_{1b} en O_{2b} de eerste en tweede afname zijn van de studenteninterview over de implementatie-ervaringen. De docenteninterviews betroffen alleen O_{2b} ;

X_1 is het DINK-arrangement van de Hogeschool Utrecht / Bouwkunde; en

X_2 is het DINK-arrangement van Saxion Hogescholen / Bouwkunde.

Data-analyse

Met SPSS worden aan de hand van non-parametrische toetsen als de Friedman test (i.h.g. van drie meetmomenten) en de Wilcoxon Signed Ranks test (i.h.g. van 2

meetmomenten) nagegaan of er sprake is van significante verschillen ($\alpha = 5\%$ éézijdig) tussen de meetmomenten (onderzoeksvraag 1). Een inhoudsanalyse betrof onderzoeksvraag 2.

Resultaten

Onderzoeksvraag 1.

De resultaten van onderzoeksvraag staan samengevat in tabel 1 (zie volgende bladzijde)

In beide DINK-arrangementen is de positieve beginsituatie van de beelden van de studie of sector, de zelfregulatie, de gedragsintentie te kiezen voor Hbo-Bouwkunde bestendig. De neutrale beginsituatie aangaande de intrinsieke motivatie is bestendig bij Utrecht, maar heeft zich significant positief ontwikkeld bij Saxion; dit laatste geldt ook voor de zekerheid van de keuze. Niet of minder bestendig in negatieve zin zijn de ontwikkeling van het beeld van de instelling van de hogeschool Utrecht en de zekerheid deze ook te kiezen.

Onderzoeksvraag 2.

Studenten: De vakinhoudelijke aansluiting tussen mbo-werkprocessen en hbo-competenties is op toetsniveau tot stand gekomen, maar niet op projectniveau. De pedagogisch-didactische aansluiting kent lacunes als de formulering van de projecttaak, de samenwerking tussen mbo- en hbo-studenten, de begeleiding, en de wijze van beoordeling. De verwachtingen van de mbo-studenten zijn goed gemanaged. Docenten-problemen: het draagvlak onder docenten, de gezamenlijke begeleiding, een afgestemde roostering en planning mbo-hbo, en de gezamenlijke beoordeling.

Zie voor een volledig overzicht van de resultaten van de eerste twee onderzoeksvragen Terlouw & De Vries (2011).

Studieloopbaankeuze-processen	Hogeschool Utrecht	Saxion Hogeschool
1a. Beelden van de studie of sector	1a. (Bijna) positieve beginsituatie (mediaan = 3.7) heeft zich bestendigd	1a. (Bijna) positieve beginsituatie (mediaan = 3.7) heeft zich bestendigd
1b. Beeld van de instelling	1b. Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich <i>niet</i> bestendigd (Echter: kleine aantallen!)	1b) Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich bestendigd (Echter: kleine aantallen!)
2. Intrinsieke motivatie	2. Neutrale beginsituatie (mediaan = 3.2.) heeft zich bestendigd	2. Neutrale beginsituatie (mediaan = 3.0.) heeft zich <i>positief ontwikkeld</i> (mediaan = 3.2)
3. Zelfregulatie	3. Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich bestendigd	3. Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich bestendigd
4a. Gedragsintentie voor studie- of sectorkeuze	4a. Aanvankelijke studiekeuze van Bouwkunde heeft zich bestendigd	4a. Aanvankelijke studiekeuze van Bouwkunde heeft zich bestendigd
4b. Gedragsintentie voor instellingskeuze	4a. Aanvankelijke keuze van de Hogeschool Utrecht heeft zich bestendigd	4a. Aanvankelijke keuze van de Saxion Hogeschool heeft zich bestendigd
5a. Zekerheid gedragsintentie voor studie- of sectorkeuze	5a. Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich bestendigd	5a. Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich bestendigd
5b. Zekerheid gedragsintentie voor instellingskeuze	5b. Positieve beginsituatie (mediaan > 4) heeft zich <i>niet</i> bestendigd (Echter: medianen dezelfde)	Neutrale beginsituatie (mediaan = 3) heeft zich <i>positief ontwikkeld</i> (mediaan = 4)
6. Te ondernemen activiteiten voor studie- of sectorkeuze	6. Ontwikkeling van niet naar wel activiteiten ondernemen	6. Het ondernemen van activiteiten in de beginsituatie heeft zich bestendigd.

Tabel 1. Samenvatting van de resultaten van de toetsingen van de studieloopbaanprocessen over de tijdsmomenten.

Onderzoeksvraag 3

Een overzicht staat in tabel 2

In het Utrechtse arrangement stroomt 37% door, in het Saxion-arrangement 45%; gemiddeld 41%

DINK projectgroepen	Hogeschool Utrecht HBO-Bouwkunde	Saxion Hogeschool HBO-Bouwkunde
Meetmomenten		
1 (sept. 2010)	49	20
2 (nov. 2010)	43	19
3 (jan. 2011)	34	19
4. (juni 2011)	34 (10 > 21 sp; 24 < 21 sp)	19
5. (sept. 2011 instroom)	18 (10 > 21sp; 8 < 21 sp)	9 (9 Bouwkunde; 2 Makelaardij & Vastgoed)

Tabel 2. Deelnemers DINK-arrangementen en doorstroming naar HBO-Bouwkunde

Conclusie en Discussie

De beide DINK-arrangementen voor de doorstroming van mbo naar hbo slagen er over het algemeen in bij degenen die blijven deelnemen de op zich al bestaande positieve studieloopbaanperceptie te bestendigen en in bepaalde gevallen te versterken. De positieve effecten kunnen waarschijnlijk zelfs nog verder worden versterkt als er in de arrangementen een aantal verbeteringen worden aangebracht in de vakinhoudelijke en pedagogische aansluiting. Deze op zich (potentiële) positieve effecten resulteren in een doorstroompercentage van 41%. Er is meer nodig in een arrangement om tot een grotere doorstroming naar HBO-Bouwkunde te komen.

Referenties

- Asselt, R. van (2007). *Doorstroom in onderwijs en de betekenis van een goede aansluiting. Een praktijktheoretische benadering*. Enschede: Saxion Hogescholen / lectoraat Instroommanagement & Aansluiting.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum. Zie voor de meest recente ontwikkelingen: www.psych.rochester.edu/SDT/
- HBO-Raad (2012). *Feiten en cijfers*. Geraadpleegd op 6 juni 2012 op <http://hbo-raad.nl/hbo-raad/feiten-en-cijfers>
- Kemper, P, Hoof, J. van, Visser, M., & Jong, M. de (2007). Studiekeuze in kaart gebracht. Gedragsdeterminanten van scholieren bij het kiezen van een vervolgopleiding. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs* 25(4), 270 – 279.

- Terlouw, C. (2009). *Léren door te stromen en aan te sluiten. Op zoek naar een geschikte balans vanrijving en (be)geleiding*. Lectorale rede d.d. 11 juni Saxion Hogeschool. Enschede: Saxion Hogeschool / Kenniscentrum Onderwijsinnovatie.
- Terlouw, C. (2011). *A Design-Based Methodology for Practice-Oriented Research*. Paper presented at the 14th EARLI 2011 Biennial Conference Exeter, UK, 3 September 2011.
- Terlouw, C. & De Vries, H. (2011). *DINK-project – Gaat het dóórstromen in de Mbo – Hbo keten Bouwkunde? Evaluatie van de eerste implementatie van twee DINK Mbo-Hbo doorstroomprogramma's Bouwkunde op de Hogeschool Utrecht en Saxion Hogescholen te Enschede*. Enschede: Saxion Hogescholen / lectoraat Instroommanagement & Aansluiting.